

**UCHWAŁA NR XXXVI.414.2021
RADY MIEJSKIEJ W BRWINOWIE**

z dnia 27 maja 2021 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2021-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. , poz. 713 i 1378) w związku z art. 176 pkt. 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821 i z 2021 r. poz. 159), Rada Miejska w Brwinowie uchwała, co następuje:

§ 1.

Uchwala się Gminny program wspierania rodziny na lata 2021-2023 dla Gminy Brwinów w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Brwinów.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Brwinowie

Sławomir Rakowiecki

Załącznik do uchwały Nr XXXVI.414.2021
Rady Miejskiej w Brwinowie
z dnia 27 maja 2021 r.



Gminny program wspierania rodziny na lata 2021-2023

Lokalne Badania Społeczne dla Gminy Brwinów

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
1.1. Cel opracowania dokumentu.....	3
1.2. Podstawa prawna	3
1.3. Metodologia opracowania dokumentu	7
I. Część diagnostyczna.....	8
2. Analiza wyników diagnozy	8
2.1. Funkcjonowanie rodziny na tle innych zagadnień społecznych	8
2.2. Kondycja rodziny w gminie Brwinów	11
2.3. Lokalny system wsparcia	14
2.4. Badanie ewaluacyjne	22
II. Część strategiczno-operacyjna	30
3. Analiza strategiczna	30
4. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja „Programu”	37

1. Wprowadzenie

1.1. Cel opracowania dokumentu

Celem opracowania „Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2021-2023” dla gminy Brwinów (dalej: Programu) jest przeprowadzenie diagnozy wraz z określeniem priorytetów i działań lokalnego systemu wsparcia rodzin. Dokument został przygotowany w powiązaniu ze „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2021-2026”, a także „Programem przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2023” oraz „Powiatowym programem rozwoju pieczy zastępczej w powiecie pruszkowskim na lata 2019-2021”.

Program powstał w oparciu o materiał źródłowy, zebrany podczas analizy danych zastanych (desk research), przeprowadzonych badań ilościowych, serii indywidualnych wywiadów pogłębionych z lokalnymi ekspertami. Program został przygotowany w perspektywie czasowej do roku 2023 i obejmuje szeroko rozumiane zagadnienia, związane ze wsparciem rodziny w gminie Brwinów. Opracowanie zawiera część diagnostyczną, w której zamieszczona została pogłębiona analiza sytuacji społecznej gminy Brwinów ze szczególnym uwzględnieniem ww. obszaru. W drugiej, strategiczno-operacyjnej części dokumentu zamieszczone zostało zestawienie celów (priorytetów) wraz z przyporządkowanymi do nich działaniami. W Programie zamieszczone zostały również ogólne założenia dotyczące monitoringu i ewaluacji.

1.2. Podstawa prawna

Niniejszy dokument został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.) w związku z art. 176 pkt. 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 ze zm.). Ostatni z wymienionych aktów prawnych nakłada na gminę wymóg opracowywania i wdrażania trzyletnich programów wspierania rodziny. W świetle aktualnych przepisów obowiązek wsparcia rodziny oraz organizacji pieczy zastępczej został podzielony między jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli oraz administrację rządową.

Oprócz obowiązku uchwalania programów wspierania rodziny **do zadań własnych gminy należą:**

- tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,

- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (przez zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci),
- finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające,
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Ponadto gmina realizuje również zadania zlecone przez administrację centralną, w tym wynikające z rządowych programów wspierania rodziny¹.

Z kolei do zadań własnych powiatu w obszarze wspierania rodziny należą:

- opracowanie i realizacja trzyletnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych,
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- organizacja wsparcia osobom usamodzielnianym, opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia,
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych,

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.)

- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
- organizacja szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- organizacja wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa,
- wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich,
- prowadzenie rejestru danych o osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej lub prowadzących rodzinny dom dziecka,
- kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,
- finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu, pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego,
- sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, przekazywanie informacji do biura informacji gospodarczej.

Powiat realizuje również zadania zlecone przez administrację centralną, w tym wynikające z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny, a także finansowanie pobytu w pieczy zastępczej oraz wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej lub innej placówki, średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych, pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, finansowanie dodatków, w tym dodatku wychowawczego².

Do opracowania niniejszego dokumentu mają zastosowanie również inne regulacje prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2020 r. poz. 1329),
- Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z dnia 11 lutego 2016 r. (Dz.U. 2019 r. poz. 2407 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.),
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r. (Dz.U. 2020 r. poz. 111 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2021 r. poz. 877 ze zm.),

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.)

- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2020 r. poz. 1057 ze zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2020 r. poz. 1359).

1.3. Metodologia opracowania dokumentu

Program został przygotowany na podstawie kilkuetapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań. Prace nad diagnostyczną częścią dokumentu zostały zrealizowane w formie **cyklu badawczego**, polegającego na zastosowaniu **różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych**, zgodnie z zasadą **triangulacji metodologicznej**. Techniki ilościowe pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych opisujących sytuację w obszarze wsparcia rodziny za pomocą liczb, procentów i wskaźników. Z kolei badania jakościowe zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Zrealizowany cykl badawczy składał się z następujących elementów: analizy danych zastanych oraz badania ilościowego i jakościowego.

Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych (desk research) jest metodą, która została zastosowana w początkowej fazie badania i posłużyła m.in. integracji oraz syntezie dostępnych informacji, związanych z przedmiotem badań. W tym celu skorzystano z dostępnych źródeł informacji: danych statystycznych, dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i innych podobnych opracowań. Tę część analizy należy potraktować jako etap przygotowawczy, który dostarczył tzw. tła badawczego, przyczyniając się do skonstruowania optymalnych narzędzi badawczych.

Badanie ilościowe

Pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem połączonych technik CAWI (komputerowo wspomagany wywiad internetowy)³ na próbie N=209 osób (mieszkańców, lokalnych ekspertów,

³ Elektroniczna wersja kwestionariusza została umieszczona na serwerze (platformie) wykonawcy i była dostępna w formie linku. Zaproszenie do udziału w badaniu zostało udostępnione na stronie internetowej miasta oraz w oficjalnych mediach społecznościowych.

przedstawicieli miejscowych instytucji). Badanie ilościowe zostało zrealizowane w okresie od października do grudnia 2020 roku. Celem tej części badania było pozyskanie opinii na temat lokalnych potrzeb, zjawisk społecznych i kierunków rozwoju, a także działań, które powinny zostać zrealizowane w okresie najbliższych kilku lat.

Badanie jakościowe

Uzupełnieniem powyższych informacji była seria indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami miejscowych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Badanie jakościowe zostało zrealizowane w trybie on-line i posłużyło pogłębieniu informacji z wcześniejszych pomiarów ilościowych. Spotkania zostały przeprowadzone według opracowanego wcześniej scenariusza, czasami zawierającego także dosłowną treść pytań, a ich przebieg został zarejestrowany (dźwięk).

Warto zaznaczyć, że wiele prezentowanych w niniejszym dokumencie danych statystycznych odzwierciedla stan z roku 2019, a więc jeszcze sprzed pandemii COVID-19. Kluczowe etapy badawcze przeprowadzono w okresie zagrożenia epidemiologicznego. Powyższa uwaga musi zostać uwzględniona podczas interpretacji uzyskanych wyników. Jak można przypuszczać, wspomniane czynniki mogły mieć wpływ na uzyskane wyniki pomiaru.

I. Część diagnostyczna

2. Analiza wyników diagnozy

2.1. Funkcjonowanie rodziny na tle innych zagadnień społecznych

Brwinów jest miejsko-wiejską gminą, położoną w województwie mazowieckim, w granicach powiatu pruszkowskiego. Gmina sąsiaduje z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego: Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Michałowice, Milanówek, Nadarzyn, Ożarów Mazowiecki, Podkowa Leśna i Pruszków. Gmina Brwinów jest położona w stołecznym obszarze metropolitalnym, o ok. 25 kilometrów od Warszawy. Powierzchnia gminy zajmuje 6 916 ha, a liczba jej mieszkańców na koniec roku 2019 wyniosła 26 718. W populacji mieszkańców gminy Brwinów przeważają kobiety, których udział wynosi prawie 52 proc. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców gminy systematycznie się zwiększa (dotyczy to zwłaszcza obszaru wiejskiego gminy). Oprócz wzrostu liczebności populacji najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury

ludności ze względu na wiek. W dłuższej perspektywie widać, że sukcesywnie zwiększa się udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w populacji, natomiast zmniejsza się odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym (rośnie współczynnik obciążenia demograficznego).

Poniżej prezentujemy najważniejsze informacje na temat różnych zagadnień związanych z funkcjonowaniem rodziny na tle pozostałych zagadnień społecznych gminy Brwinów.

Tabela 1. Powody przyznania pomocy społecznej w 2020 r.⁴

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
	OGÓŁEM	w tym: NA WSI	
UBÓSTWO	228	133	377
SIEROCTWO	1	1	2
BEZDOMNOŚĆ	11	5	13
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	39	25	170
W TYM:			
POTRZEBA OCHRONY WIELODZIECNOŚCI	23	16	125
BEZROBOCIE	81	48	169
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	171	91	290
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	321	153	504
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.- WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO – OGÓŁEM, W TYM:	99	52	277
RODZINY NIEPEŁNE	52	25	151
RODZINY WIELODZIECNE	13	5	72
PRZEMOC W RODZINIE	1	0	2
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	3	2	11
ALKOHOLIZM	20	10	23
NARKOMANIA	4	4	4
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	4	2	4
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY, OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ LUB ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY (art. 7 pkt 11)	0	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	7	3	12
SYTUACJA KRYZYSOWA	15	9	27
KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0

W 2020 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność, ważną przyczyną jest również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Ostatni z wymienionych powodów korzystania z pomocy społecznej dotyczył 99 rodzin, w tym 52

⁴ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń z pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i usługach (MRPiPS-03) za rok 2020, Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie

zamieszkujących na obszarach wiejskich (łącznie liczba osób – 277). W tej grupie odnotowano 52 rodziny niepełne i 13 rodzin wielodzietnych. Warto zaznaczyć, że większość zjawisk, czy trudnych sytuacji życiowych, wymienionych w powyższej tabeli może występować w rodzinach lub wywierać istotny wpływ na ich funkcjonowanie. W wielu przypadkach można mówić o współwystępowaniu tych problemów, zatem adekwatne jest używanie w tym kontekście pojęcia rodziny wieloprobemowej.

Świadczenia pieniężne i niepieniężne w roku 2020 przyznano 442 rodzinom o łącznej liczbie 792 członków, przy czym 219 spośród ww. rodzin zamieszkiwało na obszarach wiejskich. Pomocą społeczną objęto ogółem 461 rodzin (830 członków), w tym 233 rodziny zamieszkujące na wsi. Jeśli chodzi o strukturę rodziny, największą grupę korzystających z pomocy społecznej stanowią rodziny jednoosobowe (292, co stanowi 63 proc. rodzin objętych wsparciem), ponadto w tej grupie były 82 rodziny dwuosobowe (18 proc.) oraz 87 rodzin trzyosobowych lub większych (19 proc.). Z pomocy społecznej skorzystały 104 rodziny z dziećmi, 51 rodzin niepełnych oraz 163 rodziny emerytów i rencistów⁵.

Poniżej prezentujemy opracowaną na podstawie wyników badania ankietowego hierarchię najważniejszych problemów społecznych gminy, zebranych na podstawie odpowiedzi na pytanie zamknięte (z wykorzystaniem kafeterii odpowiedzi).

Tabela 2. Najważniejsze problemy społeczne gminy⁶

niski poziom aktywności społecznej	38%
alkoholizm	31%
starzenie się społeczeństwa	28%
przestępczość pospolita (np. kradzieże)	26%
chuligaństwo, wandalizm, przemoc i agresja na ulicach	26%
problemy wychowawcze z młodzieżą, przemoc rówieśnicza	19%
zły stan zdrowia społeczeństwa	16%
bieda, ubóstwo	16%
zła sytuacja mieszkaniowa	15%
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	15%
bezrobocie, trudna sytuacja na rynku pracy	15%
rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci	12%
przemoc w rodzinie	8%
niepełnosprawność	4%
narkomania	2%

⁵ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń z pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i usługach (MRPiPS-03) za rok 2020, Śródkomunalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie

⁶ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

przestępczość gospodarcza	1%
---------------------------	----

Najważniejsze zagadnienia społeczne gminy to – w świetle uzyskanych wyników – niski poziom partycypacji i aktywności społecznej, alkoholizm, negatywne trendy demograficzne (zwiększanie się udziału seniorów w populacji), przestępczość pospolita, a także chuligaństwo, wandalizm, przemoc i agresja na ulicach. Wiele zjawisk społecznych wymienionych w powyższej tabeli wiąże się z sytuacją rodziny, a niektóre z nich bezpośrednio dotyczą kwestii związanych z jej kondycją, jak np. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci, czy przemoc w rodzinie. Dodajmy, że uczestnicy pomiaru mogli zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze problemy społeczne gminy.

2.2. Kondycja rodziny w gminie Brwinów

W tym miejscu prezentujemy najważniejsze informacje obejmujące zasięg i charakterystykę różnych zjawisk, związanych z kondycją rodziny. Cennym źródłem informacji są wyniki cytowanego wyżej badania ankietowego. 46 proc. respondentów uważa, że gmina Brwinów pomaga rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnia dzieciom i młodzieży odpowiedni dostęp do kształcenia, umożliwiając im wszechstronny rozwój, 19 proc. nie podziela tej oceny, a średnia w skali pięciostopniowej wynosi 3,36. 37 proc. uczestników pomiaru podziela przekonanie, że gmina Brwinów wspiera osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, natomiast odmienną opinię odnośnie tej kwestii formułuje 17 proc. respondentów (średnia w skali 1-5 wynosi 3,39)⁷.

Tabela 3. Preferowane działania w ramach lokalnej polityki społecznej⁸

⁷ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

⁸ Tamże

rozbudowa oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży	61%
działania na rzecz rodzin z dziećmi	32%
działania na rzecz integracji „starych” i „nowych” mieszkańców gminy	30%
aktywizacja zawodowa, wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy	29%
działania na rzecz poziom partycypacji i aktywności społecznej mieszkańców	22%
integracja międzypokoleniowa	21%
wsparcie osób doświadczających biedy i ubóstwa	20%
działania na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie	19%
profilaktyka uzależnień	15%
integracja i aktywizacja społeczna seniorów	13%
integracja i aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami	13%

Respondenci odpowiadali również na pytania o preferowane działania w ramach lokalnej polityki społecznej, badani najczęściej wskazują szeroko rozumiane działania, skierowane do młodzieży i dzieci, a także rodzin z dziećmi. Ważnym aspektem jest również podejmowanie przedsięwzięć na rzecz integracji „starych” i „nowych” mieszkańców gminy.

Tabela 4. Najważniejsze problemy dzieci i młodzieży z gminy Brwinów⁹

uzależnienie od Internetu	55%
zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców	45%
agresja i przemoc rówieśnicza	45%
sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki, dopalacze	40%
osamotnienie, trudności w nawiązywaniu relacji z innymi	34%
wandalizm i chuligaństwo	25%
przemoc w rodzinie	8%
przestępczość	5%

Przeszło połowa badanych zauważa problem uzależnienia od Internetu. Bardzo wysoki wynik (76 proc.) odnotowano w grupie respondentów posiadających dzieci w wieku 11-13 lat. Jak można przypuszczać, właśnie ta grupa wiekowa może być szczególnie narażona na różne niebezpieczeństwa, związane z korzystaniem z sieci. Na kolejnych miejscach wskazywano zaniedbania wychowawcze rodziców, agresję i przemoc rówieśniczą, a także uzależnienia od substancji psychoaktywnych. Respondenci mogli wymienić maksymalnie 3 odpowiedzi.

Informacje płynące z badań można zilustrować wynikami innych pomiarów, zrealizowanych w gminie Brwinów w okresie ostatnich kilku lat. W tym miejscu trzeba wyraźnie zaznaczyć, że dane te są nieporównywalne, ponieważ były one zbierane z wykorzystaniem różnych technik badawczych,

⁹ Tamże

na próbach zróżnicowanych pod względem liczebności i sposobu doboru. Oznacza to, że wyników tych badań nie da się zestawiać wprost, a ich przywołanie służy jedynie dostarczeniu szerszego tła badawczego.

W świetle wyników pomiaru zrealizowanych w roku 2017 przeszło 4 na 10 badanych zauważało problem uzależnienia od Internetu, zaś na kolejnych miejscach wskazywano zaniedbania wychowawcze rodziców (39 proc.), a także uzależnienia od substancji psychoaktywnych (36 proc.)¹⁰.

Tabela 5. Problemy występujące w rodzinie jako przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy Brwinów¹¹

brak pozytywnych wzorców i autorytetów	55%
niski poziom umiejętności wychowawczych w rodzinie	51%
zbyt duża koncentracja rodziców na pracy zawodowej i brak czasu dla dzieci	46%
uzależnienia w rodzinie (np. alkoholizm)	42%
niski status materialny rodzin	24%
przemoc w rodzinie	19%
rozpad rodziny	19%
niepełnosprawność i choroby w rodzinie	5%
wielodzietność	4%
emigracja zarobkowa rodziców	4%

Na czołowych miejscach rankingu znalazły się: brak pozytywnych wzorców i autorytetów, niski poziom kompetencji wychowawczych, nadmierna koncentracja na pracy zawodowej, która skutkuje brakiem czasu dla dzieci, jak również uzależnienia w rodzinach. Odpowiadając na to pytanie respondenci mogli wymienić nie więcej niż 3 odpowiedzi.

Na analogiczne pytanie odpowiadali uczestnicy badania ankietowego z roku 2017. Najczęściej wymieniano brak pozytywnych wzorców i autorytetów (48 proc.), nadmierną koncentrację na pracy zawodowej (46 proc.), uzależnienia w rodzinach (39 proc.), jak również niski poziom kompetencji wychowawczych (34 proc.)¹².

Tabela 6. Problemy występujące w środowisku lokalnym jako przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży z gminy Brwinów¹³

¹⁰ „Opracowanie diagnozy problemu przemocy w gminie oraz analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym”, Lokalne Badania Społeczne dla Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie, Warszawa, 2017 (badanie PAPI + CAWI), N=180

¹¹ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

¹² „Opracowanie diagnozy problemu przemocy w gminie oraz analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym”, Lokalne Badania Społeczne dla Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie, Warszawa, 2017 (badanie PAPI + CAWI), N=180

¹³ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych	66%
ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych	43%
ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. psychologa, pedagoga...)	34%
brak odpowiedniego nadzoru ze strony służb społecznych i policji	24%
brak animatorów kultury i instruktorów sportu	24%
ograniczona działalność profilaktyczna	22%
brak perspektyw po ukończeniu edukacji	20%
niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dziennego, np. świetlic	12%
niewystarczające wsparcie w formie dożywiania w placówkach oświatowych	2%

Wyraźnie widać, że uczestnicy badania zwracają szczególną uwagę na zagadnienia związane z zagospodarowaniem czasu wolnego młodych ludzi. Chodzi tu między innymi o dostęp do takich miejsc, jak np. kluby młodzieżowe. O niewystarczającej liczbie tego rodzaju miejsc częściej przekonane są kobiety (71 proc.) niż mężczyźni (57 proc.). Na możliwości spędzania wolnego czasu wpływa również poziom rozwoju infrastruktury kulturalnej, sportowej czy rekreacyjnej. Na niewystarczające możliwości korzystania z tego rodzaju obiektów częściej zwracają uwagę mieszkańcy wsi (55 proc.) w porównaniu z osobami zamieszkującymi w Brwinowie (41 proc.). Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego najczęściej wskazywały kobiety (38 proc.) w porównaniu z mężczyznami (25 proc.). Udzielając odpowiedzi na to pytanie ankietowani mogli wymienić nie więcej niż 3 odpowiedzi.

Analogiczny wątek poruszony został w badaniu ankietowym z roku 2017. 58 proc. respondentów wskazało wówczas brak miejsc spotkań, 45 proc. – ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych, natomiast 33 proc. – brak perspektyw po ukończeniu edukacji¹⁴.

2.3. Lokalny system wsparcia

Niniejszy rozdział zawiera najważniejsze informacje na temat systemu wspierania rodziny w gminie Brwinów. Najważniejszą jednostką w tym obszarze jest Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej (dalej: ŚOPS). Zadania ŚOPS określa statut przyjęty uchwałą nr XIX.181.2011 z dnia 29 grudnia 2011 r. Rady Miejskiej w Brwinowie (ze zm). Do zadań realizowanych przez ŚOPS należy m.in: ocena oraz analizowanie stanu potrzeb lokalnych w zakresie pomocy społecznej, w tym

¹⁴ „Opracowanie diagnozy problemu przemocy w gminie oraz analiza sytuacji rodziny i dziecka w środowisku lokalnym”, Lokalne Badania Społeczne dla Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie, Warszawa, 2017 (badanie PAPI + CAWI), N=180

problemów społecznych, potrzeb socjalnych jednostkowych i środowiskowych, występujących na terenie gminy Brwinów, rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb, koordynacja zadań związanych z pomocą społeczną, prowadzenie postępowań związanych ze świadczeniami rodzinnymi, prowadzenie postępowań w sprawie zasiłków dla opiekunów, prowadzenie postępowań w zakresie świadczenia wychowawczego, prowadzenie postępowań z zakresu funduszu alimentacyjnego, prowadzenie spraw dotyczących dłużników alimentacyjnych, ustalanie prawa do dodatku mieszkaniowego i energetycznego i jego wypłata, ustalanie prawa do świadczeń zdrowotnych, ustalanie prawa do stypendium szkolnego, wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczo-opiekuńczych, jak również prowadzenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci¹⁵.

Najważniejszym zadaniem Ośrodka jest prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności doświadczającymi trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczych. W ostatnich latach zaobserwowano istotne zmiany w otoczeniu społeczno-gospodarczym, oddziaływujące na sposób funkcjonowania rodziny. *„Wpływ na zmniejszenie problemu ubóstwa ma dobra sytuacja na rynku pracy, jak również wprowadzenie Programu Rodzina 500+. Natomiast zdecydowanie rośnie potrzeba prowadzenia pracy socjalnej w sposób specjalistyczny, interdyscyplinarny ze względu na wyraźnie rysujące się problemy w rodzinach w zakresie opieki nad dzieckiem, problemami wychowawczymi i brakiem kompetencji wychowawczych, a także przemocą w rodzinie...”*¹⁶. Oprócz pracy socjalnej (zwłaszcza z rodzinami mającymi trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczych) do istotnych zadań w tym obszarze można również zaliczyć: asystenturę rodzinną, prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie prawidłowego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie właściwego modelu rodziny, udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej w ramach zabezpieczenia społecznego, poradnictwo specjalistyczne, prowadzenie specjalistycznej placówki wsparcia dziennego - świetlicy socjoterapeutycznej, współpracę ze szkołami i innymi instytucjami lokalnymi, wsparcie i pomoc, w tym terapeutyczną i rehabilitacyjną, dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, wsparcie psychologiczne, prawne i społeczne dla rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, profilaktyczną działalność informacyjną, edukacyjną i szkoleniową w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności

¹⁵ Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2019

¹⁶ Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2020

skierowaną do dzieci i młodzieży, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jak również współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie¹⁷. „Pomoc rodzinie w formie pracy asystenta rodziny jest realizowana na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jako obowiązkowe zadanie własne gminy. (...) ŚOPS oferuje pomoc psychologiczną i prawną. Z osobami wymagającymi wsparcia pracuje 2 psychologów dla osób dorosłych i starszej młodzieży i 2 psychologów dziecięcych. W ramach pomocy osobom uzależnionym z ŚOPS współpracuje 3 terapeutów. Prawnik udzielał konsultacji przez telefon, przede wszystkim z zakresu prawa rodzinnego, pracy i sprawach dot. przemocy w rodzinie. Pandemia bardzo ograniczyła dostępność do pomocy specjalistycznej. Mimo stałej oferty pomocy online (telefon, skype, mail) nie wszyscy mieli gotowość do skorzystania z pomocy w tej formie, ze wsparcia korzystały głównie osoby znające już wcześniej naszych specjalistów...”¹⁸.

W strukturze ŚOPS wyodrębniona została wyspecjalizowana komórka organizacyjna - Dział Wspierania Rodziny, który zajmuje się wspieraniem rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzeniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W ramach ww. działu prowadzona jest placówka wsparcia dziennego - świetlica socjoterapeutyczna z czterema filiami¹⁹.

Mieszkańcom gminy Brwinów zapewniano dostęp do poradnictwa specjalistycznego: konsultacji, warsztatów, treningów umiejętności wychowawczych, terapii rodzinnej, a także pomoc psychologiczną i prawną. Osoby i rodziny pozostające w trudnej sytuacji życiowej, w sprawach dotyczących problemów rodzinnych (przemoc w rodzinie, rozwód, prawa rodzicielskie itp.), alimentacyjnych lub w przypadkach naruszenia prawa pracy mogły skorzystać z konsultacji prawnych²⁰. Mieszkańcy mogli skorzystać z następującej oferty:

- Punkt Informacyjno-Konsultacyjny ds. Uzależnień,
- Grupy i konsultacje dla osób współuzależnionych,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Punkt Informacyjno-Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie,

¹⁷ Tamże

¹⁸ Tamże

¹⁹ Sprawozdanie z działalności Środkowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2020

²⁰ Na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Środkowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy,
- Konsultacje prawne,
- Konsultacje i pomoc psychologiczna,
- Konsultacje pedagogiczne,
- Warsztaty dla rodziców,
- Świetlice socjoterapeutyczne,
- Stowarzyszenia rodzin abstynenckich,
- Mityngi AA,
- Otwarty mityng DDA/DDD,
- Wolontariat²¹.

W latach 2018-2020 ŚOPS zwiększył dostęp do poradnictwa specjalistycznego: konsultacji, warsztatów, treningu umiejętności wychowawczych i terapii rodzinnej. Ośrodek był realizatorem projektu „Razem dla rodziny – rozwój usług społecznych w celu integracji dzieci i młodzieży z grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem głównym tego przedsięwzięcia było tworzenie warunków dostępu do bezpłatnych usług środowiskowych dla dzieci i rodziców. Utworzono i prowadzono specjalistyczną placówkę wsparcia dziennego w formie podwórkowej we wsi Moszna, filię placówki wsparcia dziennego przy ul. Grodzkiej 31 w Brwinowie, której oferta również została poszerzona (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka polskiego i matematyki, wsparcie pedagogiczne i psychologiczne, zakup materiałów plastycznych, biurowych oraz pomocy dydaktycznych, niezbędnych do realizacji zajęć za kwot, dożywanie dzieci uczestniczących w projekcie). Zrealizowane zostały m.in. oddziaływania korygujące zaburzone zachowania, stymulujące wszechstronny rozwój dzieci, wdrażające do prawidłowego pełnienia ról społecznych: terapeutyczne, konsultacje, treningi rozwijające kompetencje społeczne (TUS), wyrównujące szanse edukacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, kształtujące umiejętność uczenia się, zajęcia z robotyki, rodzinne warsztaty podnoszące kompetencje cyfrowe, kursy językowe oraz wycieczki. W ramach projektu

²¹ Tamże

zakupione zostały materiały plastyczne, biurowe oraz pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji zajęć, a także dożywiano dzieci uczestniczące w projekcie²².

Przeprowadzone zostały m.in. warsztaty podnoszące kompetencje wychowawcze, a także środowiskowe wydarzenia integracyjne na rzecz wzmacniania więzi rodzinnych oraz inicjatywy społecznych na rzecz rodziny. Stosowano interdyscyplinarne podejście do wspierania rodzin, poprzez współdziałanie pracowników instytucji: pedagogów, psychologów szkolnych, wychowawców świetlicy socjoterapeutycznych, kuratorów, pracowników socjalnych i asystentów rodziny (wspólne szkolenia i konferencje, spotkania w ramach Zespołu do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, grupy robocze, konsultacje, budowanie relacji i współpraca międzyinstytucjonalna)²³.

W gminie Brwinów realizowany jest program Karty Dużej Rodziny. Karta przysługuje wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci²⁴.

ŚOPS prowadził stronę internetową udostępniającą mieszkańcom informacje o ofercie dostępnej w obszarze wspierania rodziny: <http://www.sops.brwinow.pl/>, a także stronę na portalu Facebook: <https://www.facebook.com/sops.brwinow/>. Na obu stronach umieszczana była oferta pomocowa, jak również informacje o bieżących warsztatach dla rodziców, dzieci i młodzieży²⁵.

Ośrodek prowadzi specjalistyczną placówkę wsparcia dziennego – świetlicę socjoterapeutyczną w Brwinowie, przy ul. Grodzkiej 31, z czterema filiami: w Brwinowie, przy ul. Piłsudskiego 11, w Żółwinie, przy ul. Nadarzyńskiej 25, w Otrębusach, przy ul. Krótkiej 10 oraz we wsi Moszna, Moszna-Parcela 49A (świetlica prowadzona w formie podwórkowej). Świetlice realizują program profilaktyczno-wychowawczy i program socjoterapeutyczny, w ww. placówkach są prowadzone konsultacje indywidualne dla dzieci i rodziców. Zadania realizowane przez świetlice to m.in: wskazanie dzieciom i młodzieży alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego poprzez zajęcia plastyczne, sportowe, teatralne, prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami zachowania i z grup ryzyka, prowadzenie zajęć profilaktycznych i edukacyjnych, wspomagających rozwój dziecka, podnoszących kompetencje społeczne,

²² Na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

²³ Tamże

²⁴ Na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

²⁵ Tamże

wyrównawczych, mających na celu rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dzieci, pomoc w nauce, realizacja programów promujących zdrowy styl życia i przeciwdziałanie uzależnieniom, stała praca z rodziną dziecka, organizowanie spotkań konsultacyjnych dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe, pomoc w sytuacjach kryzysowych szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny, zapewnienie pomocy specjalistycznej - kierowanie do specjalistów, uczenie wczesnego rozpoznawania sygnałów wskazujących na rozwijanie się procesu współuzależnienia poprzez edukację i terapię, a także promowanie postaw prospołecznych i integracja ze środowiskiem lokalnym (Grupa Liderów). W świetlicach realizowane były również m.in.: projekty kulturalne (np. teatralne, we współpracy z organizacjami „trzeciego sektora”, muzyczne, taneczne, artystyczno-kreatywne, plastyczne), informacyjno-edukacyjne (np. z zakresu bezpieczeństwa na drogach), profilaktyczne. Prowadzono konsultacje indywidualne dla dzieci i rodziców, m.in. dotyczące spraw wychowawczych, zaplecza pomocowego i oferty pomocowej gminy oraz udzielano informacji o realizowanych szkoleniach i warsztatach, informowano o instytucjach i miejscach wsparcia adekwatnych do potrzeb dziecka. W roku 2020 świetlica wraz z filiami pracowała w trybie dostosowanym do zmienionych warunków, związanych z pandemią COVID-19²⁶.

ŚOPS organizował również zajęcia pozalekcyjne, wyjazdy mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym), rozwijające zainteresowania turystyczne, sportowe i kulturalne dzieci i młodzieży²⁷.

W ramach realizowanych zadań zapewniano opiekę ze strony asystenta rodziny. Corocznie ŚOPS pozyskuje zewnętrzne środki na ten cel w konkursie ogłoszonym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Ośrodek zatrudnia trzech asystentów rodziny, każdy z nich pracuje maksymalnie z 15 rodzinami, wytypowanymi przez pracowników socjalnych. Konieczność wsparcia rodziny może wynikać z jej nieprawidłowego funkcjonowania, trudności wychowawczych, braku umiejętności gospodarowania budżetem, czy bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Działania asystenta są prowadzone w celu poprawę funkcjonowania rodziny, aby uniknąć rozwiązań drastycznych dla rodziny w przyszłości²⁸.

Ponadto ŚOPS realizuje również inne zadania, powiązane z obszarem wspierania rodziny:

²⁶ Na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020


²⁷ Tamże

²⁸ Tamże

- współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych po 2012 roku w rodzinnej lub instytucjonalnej formie pieczy zastępczej,
- zapewnienie realizacji programów rządowych: Program „Rodzina 500+”, Program „Dobry Start” (tzw. „300+”),
- specjalistyczne usługi opiekuńcze (wsparcie niepełnosprawnych dzieci i dorosłych przez profesjonalną, specjalistyczną pomoc – pedagog, psycholog, terapeuta zajęciowy, logopeda, pielęgniarka psychiatryczna),
- realizacja świadczeń rodzinnych (zasiłek rodzinny z dodatkami, zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, tzw. „becikowe”),
- realizacja świadczeń, jak np. dodatki mieszkaniowe, dodatki energetyczne, zasiłki stałe, okresowe i celowe, pomoc na dożywianie, stypendia socjalne,
- Fundusz Alimentacyjny,
- realizacja „Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii”,
- realizacja „Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Cennym uzupełnieniem powyższych danych są informacje płynące z badań ankietowych, zrealizowanych na potrzeby niniejszego Programu.

Tabela 7. Ocena różnych aspektów jakości życia w gminie (w proc.)²⁹

	jakość usług pomocy społecznej	jakość usług publicznych przedszkoli	sytuacja gospodarcza w mieście	stan dróg i chodników w mieście	oferta sportowo-rekreacyjna w mieście	jakość usług publicznych szkół	oferta wydarzeń kulturalnych	stan budynków komunalnych	sytuacja na lokalnym rynku pracy	jakość pracy miejscowej policji
bardzo dobrze (5)	16%	10%	4%	6%	8%	6%	9%	1%	1%	2%
raczej dobrze (4)	37%	43%	42%	43%	34%	37%	32%	22%	24%	22%
średnio, ani źle, ani dobrze (3)	40%	38%	44%	27%	37%	33%	32%	57%	50%	44%

²⁹ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)


raczej źle (2)	4%	6%	7%	18%	14%	19%	19%	16%	18%	18%
bardzo źle (1)	2%	3%	3%	6%	7%	6%	9%	4%	7%	13%
DOBRY (5+4)	53%	53%	46%	49%	41%	43%	40%	23%	25%	24%
ŹLE (1+2)	7%	9%	10%	23%	22%	24%	27%	20%	24%	31%
Średnia	3,6	3,5	3,37	3,25	3,2	3,18	3,13	3	2,95	2,82

Spośród różnych obszarów życia lub usług publicznych na terenie gminy respondenci najwyżej oceniają jakość usług pomocy społecznej. Przeszło połowa badanych formułuje ocenę pozytywną, a odmienną opinię wyraża 7 proc. Średnia w skali 1-5 wynosi 3,6, co oznacza opinię ułożoną między neutralną lub ambiwalentną (3) a umiarkowanie pozytywną kategorią oceny (4). Najwyższe ceny formułują osoby zamieszkujące w gminie Brwinów od urodzenia (64 proc. wskazań pozytywnych, średnia E=3,75), ankietowani o wysokim poczuciu sprawczości (62 proc., E=3,75), respondenci przekonani o wysokiej jakości życia w gminie (63 proc., E=3,79), a także osoby zatrudnione w miejscowych instytucjach publicznych (76 proc., E=4,11).

Tabela 8 Korzystanie z usług różnych instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat³⁰

Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie	31%
poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Pruszkowie	17%
lokalne organizacje pozarządowe	5%
„Niebieska linia” – system pomocy ofiarom przemocy w rodzinie	1%
Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Piastowie	1%
Punkt Informacyjno-Konsultacyjny ds. przemocy w rodzinie	1%
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1%

Tabela 9. Ocena jakości usług różnych instytucji lokalnych (w proc.)³¹

	lokalne organizacje pozarządowe	Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie	poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Pruszkowie
bardzo zadowolony(a) (5)	36%	42%	22%
raczej zadowolony(a) (4)	55%	42%	36%
częściowo zadowolony(a), częściowo niezadowolony(a) (3)	0%	8%	25%
raczej niezadowolony(a) (2)	9%	2%	3%

³⁰ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

³¹ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

bardzo niezadowolony(a) (1)	0%	8%	8%
nie wiem, trudno powiedzieć	0%	0%	6%
ZADOWOLONY	91%	83%	58%
NIEZADOWOLONY	9%	9%	11%
Średnia w skali 1-5	4,18	4,08	3,65

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z usług lokalnych instytucji pomocowych, jak również oceną jakości tych usług. 31 proc. badanych w okresie ostatnich 2 lat (od daty realizacji pomiaru) korzystało z usług Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie. Po 1 proc. badanych deklaruje korzystanie z systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie „Niebieska linia”, Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Piastowie oraz Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego ds. przemocy w rodzinie.

Uczestnicy pomiaru zostali zapytani również o poziom zadowolenia z usług tych instytucji, z których usług skorzystali (stąd zróżnicowane podstawy procentowania w przypadku każdego z ww. podmiotów). Najwyżej oceniona została oferta lokalnych organizacji pozarządowych, a na drugim miejscu uplasował się ŚOPS.

Dodajmy, że 7 proc. badanych korzystało z usług instytucji lub organizacji z siedzibą w Warszawie, pomagających ludziom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej (w okresie ostatnich dwóch lat, licząc od daty realizacji pomiaru).

2.4. Badanie ewaluacyjne

Dodatkowym działaniem, zrealizowanym na etapie opracowywania diagnozy społeczno-gospodarczej gminy Brwinów jest ewaluacja „Programu wspierania rodziny w gminie Brwinów na lata 2018-2020”. Poniżej zamieszczone zostały najważniejsze informacje na ten temat, choć należy zaznaczyć, że formą oceny stopnia realizacji dokumentu obowiązującego w latach ubiegłych są również wyniki badań i analiz, zaprezentowane w poprzednich rozdziałach. Warto zaznaczyć, że ocena oddziaływania tego rodzaju dokumentów jest trudnym zadaniem, zwłaszcza, że na kondycję społeczno-ekonomiczną (w tym rozwiązywanie problemów społecznych) wpływa wiele czynników, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (ponadlokalnych). „Program” określa główne kierunki działań na rzecz wsparcia rodziny, natomiast proces ich realizacji ma charakter rozproszony. Oznacza to, że odpowiedzialność za wdrażanie poszczególnych zadań jest zdywersyfikowana pomiędzy instytucje i organizacje lokalne, działające w różnych obszarach życia. Na rezultaty tych

działań i zarazem sytuację społeczną gminy wpływają również trendy ogólnopolskie, a nawet globalne.

W roku 2020 na sposób realizacji ewaluowanego „Programu” wpłynęła pandemia COVID-19, która istotnie wpłynęła na działalność ŚOPS i – szerzej – wykonywanie zadań w obszarze pomocy społecznej (w tym związanych ze wsparciem rodziny). *„Od samego początku pandemii wyzwaniem stało się pogodzenie dwóch kwestii: bezpieczeństwa pracowników i ich ochrony przed zarażeniem COVID-19 oraz zapewnienia ciągłości pomocy osobom korzystającym ze wsparcia ŚOPS i sprostanie nowym zadaniom związanym z pomocą osobom dotkniętym bezpośrednio lub pośrednio skutkami zdrowotnymi lub społecznymi pandemii COVID-19. Wyzwanie to było tym trudniejsze, że nikt do tej pory nie miał do czynienia z zachorowaniami występującymi na skalę masową, dodatkowo spowodowanymi przez nie znanego społeczeństwu wirusa...”³². Powyższa kwestia mogła mieć znaczący wpływ na uzyskane wyniki badania, zatem należy ją uwzględnić podczas ich interpretacji.*

Poniżej prezentujemy wybrane wyniki badania ilościowego, zrealizowanego na próbie 209 osób. W kontekście oceny systemu wsparcia rodzin uzyskane zostały następujące rezultaty:

- 46 proc. ankietowanych³³ podziela przekonanie, że gmina Brwinów pomaga rodzinom w wypełnianiu ich funkcji, zapewnia dzieciom i młodzieży dostęp do kształcenia, umożliwiając im wszechstronny rozwój. Z powyższą tezą nie zgadza się 19 proc. badanych, zaś średnia w skali 1-5 wynosi 3,36, a więc przekracza środkową kategorię oceny w skali 1-5.
- 37 proc. badanych sądzi, że gmina Brwinów wspiera osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, 16 proc. wyraża odmienną opinię na ten temat, średnia wynosi 3,39.

Powyższe kwestie nawiązują do wybranych celów operacyjnych „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Brwinów na lata 2014-2020”, która jest kluczowym dokumentem obszarze programowania lokalnej polityki społecznej, w tym w obszarach związanych ze wsparciem rodziny. Wyraźnie widać, że wysokie oceny formułowano względem szeroko rozumianych działań na rzecz wsparcia rodzin, w tym znajdujących się w kryzysie, czy doświadczających negatywnych zjawisk społecznych. Dla porównania - ankietowani mieszkańcy znacznie bardziej krytycznie oceniają poziom zaspokojenia potrzeb w obszarze ochrony zdrowia, a także przeciwdziałanie

³² Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2020

³³ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

przestępczości, w tym wśród nieletnich. Tego rodzaju zestawienie można potraktować jako element diagnozy lokalnych potrzeb (stopnia ich zaspokojenia lub niezaspokojenia), co pozwala na określenie obszarów deficytowych, które wymagają wzmocnienia (np. realizacji dodatkowych działań, czy wysokiej jakości usług społecznych).

W ewaluowanym „Programie” znajduje się zestawienie wskaźników monitoringowych. Warto dodać, że zostały one skonstruowane na zróżnicowanym poziomie szczegółowości – wiele z nich można uznać za adekwatne mierniki realizacji działań, jednak niektóre z nich mogłyby zostać doprecyzowane. Roczne sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie zawierają cenne informacje, jednak w dużym stopniu są one opracowywane w sposób opisowy i nie zawierają pełnej informacji na temat stanu realizacji ww. wskaźników.

Podsumowując ten rozdział, można sformułować kilka następujących uwag odnośnie celów i przewidywanych efektów „Programu wspierania rodziny w gminie Brwinów na lata 2018-2020”:

Cel główny: „Wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym”:

- W świetle uzyskanych wyników badania ilościowego³⁴ można stwierdzić, że w gminie funkcjonuje sprawny system wspierania rodziny, odpowiadający na potrzeby rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Świadczą o tym wysokie oceny formułowane przez respondentów, zarówno w odniesieniu do kwestii związanych ze wsparciem rodzin, jak i szeroko rozumianego systemu pomocy społecznej w gminie.

Cel strategiczny I: „Rozwijanie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin”:

Zadanie 1.: „Rozwój poradnictwa rodzinnego dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym”,

Zadanie 2: „Prowadzenie strony internetowej udostępniającej mieszkańcom informacje o ofercie dostępnej w obszarze wspierania rodzin”,

Zadanie 3: „Ewaluacja wewnętrzna oferty wsparcia”,

Zadanie 4: „Realizacja inicjatyw wzmocniających więzi rodzic-dziecko dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym organizacja klubu dziecka i rodzica, imprez integracyjnych, sportowych i kulturalnych”,

³⁴ Na podstawie badania ankietowego (CAWI, N=209)

Zadanie 5: „Realizacja programu Karta Dużej Rodziny”.

Jak już wspomnieliśmy, mieszkańcom gminy Brwinów zapewniano dostęp do poradnictwa specjalistycznego: konsultacji, warsztatów, treningów umiejętności wychowawczych, terapii rodzinnej i mediacji, a także pomoc psychologiczną i prawną. Osoby i rodziny pozostające w trudnej sytuacji życiowej, w sprawach dotyczących problemów rodzinnych (przemoc w rodzinie, rozwód, prawa rodzicielskie itp.), alimentacyjnych lub w przypadkach naruszenia prawa pracy mogły skorzystać z konsultacji prawnych³⁵.

ŚOPS prowadził stronę internetową udostępniającą mieszkańcom informacje o ofercie dostępnej w obszarze wspierania rodziny: <http://www.sops.brwinow.pl/>, a także stronę na portalu Facebook: <https://www.facebook.com/sops.brwinow/>, obserwowaną przez 709 użytkowników (stan na 31.01.2021 r.). Na obu stronach umieszczana była oferta pomocowa, jak również informacje o bieżących warsztatach dla rodziców, dzieci i młodzieży³⁶.

ŚOPS prowadził ewaluację wewnętrzną udzielanego wsparcia poprzez system okresowych sprawozdań, jak również podczas spotkań zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka czy spotkań monitorujących prowadzenie asystentury rodzinnej.

Wzmacnianie więzi rodzinnych oraz inicjatyw społecznych na rzecz rodziny miało miejsce poprzez organizowanie środowiskowych imprez integracyjnych tj: świąteczne spotkania w Specjalistycznych placówkach wsparcia dziennego, Dni Rodziny, „VI Piknik Rodzinny” w Owczarni, „Piknik Rodzinny” w Żółwinie, „Jesienny Festyn Dzień Ziemniaka” w Żółwinie. ŚOPS prowadził także Klub Rodzica „Mama, Tata, Wie”. Czas pandemii COVID-19 uniemożliwił organizację rodzinnych imprez integracyjnych.

W gminie Brwinów realizowany jest program Karty Dużej Rodziny. Karta przysługuje wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci. Według stanu na koniec grudnia roku 2020 liczba rodzin posiadających ww. kartę wyniosła 714³⁷.

Cel strategiczny II: „Doskonalenie warunków działania i rozwój placówek wsparcia dziennego (PWD)”:

³⁵ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

³⁶ Tamże

³⁷ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

Zadanie 1: „Podnoszenie jakości usług świadczonych przez PWD”,

Zadanie 2: „Przeprowadzenie badania diagnostycznego – ewaluacji działań PWD”.

ŚOPS prowadzi specjalistyczną placówkę wsparcia dziennego – świetlicę socjoterapeutyczną w Brwinowie, przy ul. Grodziskiej 31, z czterema filiami. Świetlice realizują program profilaktyczno-wychowawczy i program socjoterapeutyczny określony zarządzeniem dyrektora, w ww. placówkach są prowadzone konsultacje indywidualne dla dzieci i rodziców. W świetlicach realizowane były również m.in.: projekty kulturalne (np. teatralne, we współpracy z organizacjami „trzeciego sektora”, muzyczne, taneczne, artystyczno-kreatywne, plastyczne), informacyjno-edukacyjne (np. z zakresu bezpieczeństwa na drogach), profilaktyczne. Prowadzono konsultacje indywidualne dla dzieci i rodziców, m.in. dotyczące spraw wychowawczych, zaplecza pomocowego i oferty pomocowej gminy oraz udzielano informacji o realizowanych szkoleniach i warsztatach, informowano o instytucjach i miejscach wsparcia adekwatnych do potrzeb dziecka. Wydatki poniesione z tytułu prowadzenia placówki wsparcia dziennego w 2020 r. wyniosły 855 391,53 zł (w tym 97 471,67 zł. ze środków EFS oraz 211 973,58 zł. w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych). W analogicznym okresie do ww. placówek uczęszczało 120 dzieci³⁸.

W latach 2018-2020 ŚOPS zwiększył dostęp do poradnictwa specjalistycznego: konsultacji, warsztatów, treningu umiejętności wychowawczych, terapii rodzinnej i mediacji. Ośrodek był realizatorem projektu „Razem dla rodziny – rozwój usług społecznych w celu integracji dzieci i młodzieży z grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Pozyskano dofinansowanie z Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych na kwotę 362 000 zł, całkowita wartość projektu na kwotę 392 450 zł. Działania zostały zrealizowane od 01.06.2018 r. do 31.09.2020 r. Celem głównym tego przedsięwzięcia było tworzenie warunków dostępu do bezpłatnych usług środowiskowych dla dzieci i rodziców. Utworzono i prowadzono specjalistyczną placówkę wsparcia dziennego w formie podwórkowej we wsi Moszna, która jest filią placówki wsparcia dziennego przy ul. Grodziskiej 31 w Brwinowie. Poszerzona została oferta wsparcia już funkcjonującej placówki wsparcia dziennego.

³⁸ Tamże

Łącznie ze wsparcia skorzystało 66 dzieci i 13 rodziców, natomiast w zajęciach zorganizowanych w ramach projektu wzięło udział 171 osób³⁹.

ŚOPS organizował również zajęcia i wyjazdy mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym), rozwijające zainteresowania turystyczne, sportowe i kulturalne dzieci i młodzieży⁴⁰.

Cel strategiczny III: „Doskonalenie warunków udzielania wsparcia środowiskowego, przede wszystkim asystentury rodzinnej”:

Zadanie 1: „Zwiększanie kompetencji zawodowych asystentów rodziny poprzez zapewnienie im dostępu do szkoleń i superwizji metodycznych zgodnie z zapotrzebowaniem”,

Zadanie 2: „Upowszechnianie zasad ustanawiania i funkcjonowania rodzin wspierających pn. Rodziny wspierające w Gminie Brwinów”,

Zadanie 3: „Ewaluacja funkcjonowania rodzin wspierających”.

W ramach realizowanych zadań zapewniano opiekę ze strony asystenta rodziny. Corocznie ŚOPS pozyskuje zewnętrzne środki na zatrudnienie asystenta rodziny w konkursie ogłoszonym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Ośrodek zatrudnia trzech asystentów rodziny, każdy z nich pracuje maksymalnie z 15 rodzinami, wytypowanymi przez pracowników socjalnych. Konieczność wsparcia rodziny może wynikać z jej nieprawidłowego funkcjonowania, trudności wychowawczych, braku umiejętności gospodarowania budżetem, czy bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Działania asystenta są prowadzone w celu poprawę funkcjonowania rodziny, aby uniknąć rozwiązań drastycznych dla rodziny w przyszłości. W 2020 roku dofinansowanie wyniosło 3 825,00 zł przy wkładzie własnym 152 895 zł, a z usług asystenckich w skorzystało 26 rodzin. W 2019 roku dofinansowanie wyniosło 29 676,00 zł przy wkładzie własnym 130 426,73 zł, natomiast z usług asystentów w 2019 r. skorzystało 35 rodzin. Analogiczna kwota dofinansowania w roku 2018 wyniosła 44 242 zł przy wkładzie własnym 63.125 zł, a liczba rodzin korzystających z usług asystenckich wyniosła 30⁴¹. Asystenci mieli możliwość podnoszenia kwalifikacji w ramach szkoleń.

³⁹ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

⁴⁰ Tamże

⁴¹ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

Gmina Brwinów zobligowana jest do współfinansowania pobytu dzieci umieszczonych po 2012 roku w rodzinnej lub instytucjonalnej formie pieczy zastępczej. W roku 2020 wydatkowano kwotę 355 555,74 zł na to zadanie, łącznie 38 dzieci przebywało w pieczy zastępczej. Koszt jaki poniesiono w 2019 r. na to zadanie to 336 016,49 zł., a w pieczy pozostawało łącznie 43 dzieci. Koszt poniesiony w 2018 r. to 263 391,27 zł. – w pieczy pozostawało 35 dzieci, w 2017 r. było to 158 676,49 zł - 37 dzieci⁴².

W latach 2018-2020 w gminie Brwinów nie funkcjonowały rodziny wspierające. W ocenie lokalnych profesjonalistów nie korzystano z tej formy wsparcia ze względu na występowanie barier o charakterze prawnym i systemowym. Posiadanie statusu rodziny wspierającej wiąże się ze znacznym zakresem obowiązków przy jednoczesnym braku zapewnienia środków na sprawowanie opieki. W konsekwencji nawet jeśli tego rodzaju wsparcie jest udzielane, przedstawiciele zainteresowanych rodzin nie chcą formalizować tego rodzaju relacji.

Gmina Brwinów prowadziła również inne, wymagane ustawowo działania w obszarze wsparcia rodziny, w tym różne formy pomocy finansowej.

Tabela 10. Liczba zgłoszeń i wniosków przyjętych przez ŚOPS⁴³

Rok	Pomoc społeczna	Świadczenia rodzinne	Fundusz Alimentacyjny	Becikowe	500 plus	300 plus	Ś
2018	2899	923	157	175	2715	2679	OPS realizuje
2019	2634	890	122	144	4549	2845	
2020	2170	759	91	120	617	2839	

wypłatę świadczeń rodzinnych jako zadanie obowiązkowe, zlecone gminie, finansowane w całości przez MUW. Świadczenia rodzinne są podstawowym wsparciem rodzin o najniższych dochodach. Należą do nich: zasiłek rodzinny z dodatkami, zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „becikowe”. Świadczenia rodzinne otrzymało w 2020 r. 896 rodzin na łączną kwotę 4 903 181,55 zł. (w 2019 r. – 1 045 rodzin na kwotę 4 917 250 zł.; w 2018 – 1 298 rodzin na kwotę 4 683 275 zł.; w 2017 – 1 083 rodzin na kwotę 4 449 687 zł.)⁴⁴.

⁴² Tamże

⁴³ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

⁴⁴ Tamże

ŚOPS realizuje również fundusz alimentacyjny na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W 2020 roku wypłacono 1 058 świadczeń (w 2019 r. – 1 368 świadczeń; w roku 2018 – 1 669; w 2017 – 1 749) na łączną kwotę 472 831,78 zł (w 2019 - 611 192 zł.; w 2018 - 746 988 zł.; w 2017 - 779 027 zł.) dla 115 osób uprawnionych (w 2019 - dla 138 osób)⁴⁵.

Gmina Brwinów realizuje świadczenie wychowawcze (500+) na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W 2019 roku wprowadzono zmianę przepisów, związaną z objęciem wsparciem w formie świadczenia wychowawczego wszystkich dzieci do ukończenia 18. roku życia, bez stosowania kryterium dochodowego. Po zmianie przepisów nastąpił wzrost uprawnionych dzieci z 3 186 w 2018 r. do 6 349 w 2019 r., a rodzin uprawnionych z 2 409 w 2018 r. do 3 965 z 2019 r. Koszt świadczeń w 2019 r. wyniósł 26 661 723,60 zł (w 2018 r. 16 723 413,52 zł), a koszt obsługi 350 192 zł (w 2018 r. – 254 671 zł). W roku 2020 ŚOPS w ramach realizacji Programu „Rodzina 500+” wypłacił 74 480 świadczeń dla 6 224 dzieci na łączną kwotę 36 996 933,63 zł⁴⁶.

ŚOPS obsługuje również rządowego programu „Dobry Start” (tzw. 300+), który ma na celu zabezpieczenie wyprawki szkolnej dla każdego uczącego się dziecka. W roku 2020 z tego świadczenia skorzystało 3 886 dzieci na kwotę 1 163 700 zł.

Ponadto w gminie Brwinów prowadzono profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym programy edukacyjne adresowane do rodziców oraz prowadzono na rzecz dzieci i młodzieży zajęcia i programy promujące zdrowy styl życia, wolny od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz ograniczające występowanie zachowań ryzykownych, poprzez działania profilaktyczne. Podnoszono poziom wiedzy społeczności lokalnej na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i zachowań ryzykownych oraz przeciwdziałaniem przemocy domowej. Propagowano model trzeźwego i zdrowego stylu życia w społeczności lokalnej poprzez szeroko dostępną informację o możliwościach pomocy w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy domowej⁴⁷.

Osobną kwestią jest ustanowienie procedur identyfikacji oraz monitorowania rodzin zagrożonych występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych. Chodzi o utworzenie

⁴⁵ Tamże

⁴⁶ Tamże

⁴⁷ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

skutecznego systemu diagnozy, polegającego na typowaniu tego rodzaju rodzin na możliwie wczesnym etapie w celu udzielenia im skutecznej pomocy. W ocenie lokalnych profesjonalistów tego rodzaju działania są prowadzone przede wszystkim przez pracowników socjalnych, a także poprzez współpracę różnych instytucji i organizacji lokalnych.

Roczne sprawozdania z działalności ŚOPS zawierają również istotne informacje na temat zdiagnozowanych potrzeb w obszarze wspierania rodziny. W tym kontekście można wymienić następujące rekomendacje pożądaných kierunków działań:

- utrzymanie oferty w zakresie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i rodziców z lat 2018-2020, kiedy realizowany był projekt „Razem dla Rodziny”,
- poprawa warunków lokalowych w funkcjonującej placówce wsparcia dziennego oraz dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - rozbudowa świetlicy socjoterapeutycznej w Brwinowie, przy ul. Piłsudskiego 11,
- podniesienie wynagrodzeń pracowników realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny, mając na uwadze specjalistyczny charakter pracy placówki, specyfikę pracy, odpowiedzialność za życie i zdrowie dzieci, wymagającą grupę odbiorców (dzieci z zaburzeniami zachowania i emocji, zagrożone niedostosowaniem społecznym, z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego itp.), jak również konieczność utrzymania jakości pracy,
- zatrudnienie osób na stanowisku wychowawcy w Specjalistycznej Placówce Wsparcia Dziennego na pełnych etatach, jednak przy zmniejszonym tygodniowym wymiarze czasu pracy w bezpośrednim kontakcie z dzieckiem do 30 godzin, podobnie do zasad zatrudniania pedagogów szkolnych (w celu utrzymania kadry wychowawczej i stworzenia dobrych warunków finansowych)⁴⁸.

II. Część strategiczno-operacyjna

3. Analiza strategiczna

Niezmiernie istotnym elementem niniejszego opracowania jest analiza strategiczna. Na podstawie danych opublikowanych w poprzednich rozdziałach przygotowana została synteza

⁴⁸ Sprawozdania z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za lata 2018-2020

powyższych informacji. Poniżej prezentujemy najważniejsze ustalenia z diagnostycznej części dokumentu:

- Wspieranie rodzin należy do istotnych elementów lokalnej polityki społecznej. W 2020 r. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego była jednym z istotnych powodów korzystania z pomocy społecznej. Dotyczyło to 99 rodzin, w tym 52 zamieszkujących na obszarach wiejskich. W tej grupie odnotowano 52 rodziny niepełne i 13 rodzin wielodzietnych.
- Świadczenia pieniężne i niepieniężne w roku 2020 przyznano 442 rodzinom o łącznej liczbie 792 członków, przy czym 219 spośród ww. rodzin zamieszkiwało na obszarach wiejskich. Pomocą społeczną objęto ogółem 461 rodzin, w tym 233 rodziny zamieszkujące na wsi.
- Obszar wspierania rodziny zajmuje wysokie miejsce w hierarchii potrzeb i oczekiwań mieszkańców, a także pożądanych kierunków działań w ramach lokalnej polityki społecznej. Uczestnicy badania ilościowego najczęściej wskazują w tym kontekście szeroko rozumiane działania, skierowane do młodzieży i dzieci, a także rodzin z dziećmi, ważnym aspektem jest również podejmowanie przedsięwzięć na rzecz integracji „starych” i „nowych” mieszkańców gminy.
- Na podstawie wyników badań ankietowych można sformułować wniosek, że wspomniany obszar powinien obejmować szeroki zakres działań, skierowanych do rodzin zamieszkujących w gminie Brwinów, a nie tylko rodzin pozostających w kryzysie, doświadczających różnych trudności życiowych. Oznacza to, że działania zaplanowane w ramach niniejszego dokumentu powinny zostać powiązane z innymi politykami publicznymi gminy, jak np. edukacja, kultura, czy sport i rekreacja.
- Lokalny system pomocy społecznej (w tym wsparcia rodziny) zyskuje wysokie oceny uczestników badania ilościowego. Spośród różnych obszarów życia lub usług publicznych na terenie gminy respondenci najwyżej oceniają właśnie jakość usług pomocy społecznej.
- Na tle pozostałych obszarów polityki społecznej gminy pozytywne oceny sformułowano względem szeroko rozumianych działań na rzecz wsparcia rodzin, w tym znajdujących się w kryzysie i doświadczających negatywnych zjawisk społecznych. 46 proc. respondentów uważa, że gmina Brwinów pomaga rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnia dzieciom i młodzieży odpowiedni dostęp do kształcenia, umożliwiając im wszechstronny

rozwój. 37 proc. uczestników pomiaru podziela przekonanie, że gmina Brwinów wspiera osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.

Tabela 11. Analiza SWOT (mocne i słabe strony, a także szanse, zagrożenia)⁴⁹

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszanie się skali ubóstwa w okresie ostatnich kilku lat (m.in. ze względu na stabilną sytuację gospodarczą i dobrą sytuację na rynku pracy, ale również pod wpływem rządowych programów społecznych, jak „Rodzina 500+”) - funkcjonowanie wyspecjalizowanej komórki organizacyjnej w ramach ŚOPS – Działu Wspierania Rodziny - funkcjonowanie placówki wsparcia dziennego <ul style="list-style-type: none"> - świetlicy socjoterapeutycznej z czterema filiami - stopniowy wzrost populacji mieszkańców gminy, napływ nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi) - zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego: konsultacji, warsztatów, treningów umiejętności wychowawczych, terapii rodzinnej i mediacji, a także pomocy psychologicznej i prawnej - realizacja projektów społecznych na rzecz wsparcia rodziny, współfinansowanych ze środków zewnętrznych - funkcjonowanie wolontariatu w gminie - prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień i przemocy w miejscowych szkołach - wysoka ocena jakości usług pomocy społecznej, rozbudowana oferta pomocowa (na podstawie wyników badania ankietowego) - pozytywne oceny działań na rzecz wsparcia rodzin, w tym znajdujących się w kryzysie 	<ul style="list-style-type: none"> - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego jako jeden z najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej - rosnąca skala problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, w tym związanych z brakiem kompetencji wychowawczych - problem przemocy w rodzinie - warunki lokalowe i niedostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami funkcjonującej placówki wsparcia dziennego - niski poziom wynagrodzeń pracowników realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny - niski poziom integracji „zasiedziałych” i „nowoprzybyłych” mieszkańców, w tym rodzin - niewystarczająca dostępność infrastruktury i usług publicznych (edukacja, kultura, budynki komunalne i socjalne) w relacji do rosnącej liczby mieszkańców

⁴⁹ Synteza na podstawie wszystkich źródeł, cytowanych w tym opracowaniu

<p>i doświadczających negatywnych zjawisk społecznych (na podstawie wyników badania ankietowego)</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowana oferta usług publicznych (kultura, sport, rekreacja, rozrywka) - wysoka ocena jakości usług miejscowych przedszkoli (na podstawie wyników badania ankietowego) 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - obszar wspierania rodziny zajmujący wysokie miejsce w hierarchii potrzeb i oczekiwań mieszkańców, a także pożądanym kierunków działań w ramach lokalnej polityki społecznej - powiązanie obszaru wsparcia rodziny z innymi politykami publicznymi, kierowanie działań do rodzin zamieszkujących w gminie Brwinów, a nie tylko rodzin pozostających w kryzysie, doświadczających różnych trudności życiowych - prowadzenie pracy socjalnej w sposób specjalistyczny, interdyscyplinarny - rozbudowa i modernizacja świetlicy socjoterapeutycznej w Brwinowie przy ul. Piłsudskiego 11 - integracja, zwiększenie poziomu spójności społecznej - wykorzystanie potencjału „nowoprzybyłych” mieszkańców na rzecz rozwoju społecznego gminy - zrównoważony rozwój gminy, wyrównywanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych rejonów gminy - pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację działań społecznych - inwestowanie w kadre i inne zasoby lokalnego systemu pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> - pogorszenie koniunktury gospodarczej (np. w związku z pandemią COVID-19) - brak środków na inwestycje, w tym zapewnienie usług społecznej dla rosnącej liczby rodzin - niepodejmowanie działań na rzecz integracji i zwiększenia spójności społecznej, brak relacji między różnymi grupami mieszkańców - wstrzymanie lub zmniejszenie puli środków na realizację działań społecznych przez UE - niebezpieczeństwo obniżenia jakości oraz dostępności oferty w zakresie pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i rodziców po zakończeniu projektu „Razem dla rodziny”

Celem głównym Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2021-2023 jest stworzenie i utrzymanie zintegrowanego systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Cel ten jest kontynuacją założeń Programu z lat poprzednich.

W ramach „Programu” ustala się następujące cele operacyjne i przyporządkowane do nich działania:

- Cel operacyjny 1: Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowo-materialnych rodziny,
- Cel operacyjny 2: Zapewnienie pomocy specjalistycznej oraz oferty usług społecznych w obszarze wsparcia rodziny,
- Cel operacyjny 3: Upowszechnianie wiedzy i profilaktyka w obszarze wsparcia rodziny,
- Cel operacyjny 4: Wzmocnienie lokalnego systemu wsparcia rodziny.

Tabela 12. Cel operacyjny nr 1 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 1: ZABEZPIECZENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB BYTOWO-MATERIALNYCH RODZINY		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja świadczeń rodzinnych (w tym zasiłków rodzinnych z dodatkami, zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych i zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. „becikowe”) • Realizacja funduszu alimentacyjnego • Realizacja świadczenia wychowawczego w ramach Programu „Rodzina 500+” • Realizacja programu rządowego „Dobry Start” (tzw. 300+) • Realizacja dożywiania dzieci w ramach zadań własnych i programów rządowych • Wsparcie rodzin w trudnej sytuacji materialnej w ramach pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych • łączna kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych • liczba świadczeń alimentacyjnych • łączna kwota wypłaconych świadczeń alimentacyjnych • liczba dzieci korzystających ze świadczenia wychowawczego w ramach Programu „Rodzina 500+” • łączna kwota wypłaconych świadczeń w ramach Programu „Rodzina 500+” • liczba dzieci korzystających z programu rządowego „Dobry Start” • łączna kwota wypłaconych świadczeń w ramach programu „Dobry Start” • liczba dzieci korzystających z dożywiania • łączna kwota środków wydatkowanych 	<p>ŚOPS, UG Brwinów</p>

	<p>na dożywianie dzieci</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej • liczba wypłaconych świadczeń z pomocy społecznej 	
--	--	--

Tabela 13. Cel operacyjny nr 2 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 2: ZAPEWNIENIE POMOCY SPECJALISTYCZNEJ ORAZ OFERTY USŁUG SPOŁECZNYCH W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja usługi asystenta rodziny • Prowadzenie konsultacji prawnych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej • Prowadzenie konsultacji i pomocy psychologicznej (m.in. dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, par) • Prowadzenie konsultacji pedagogicznych (dla dzieci, młodzieży, rodziców) • Prowadzenie placówek wsparcia dziennego – świetlic socjoterapeutycznych (wraz z filiami) • Realizacja programów, inicjatyw, projektów, wydarzeń, wzmacniających relację rodzic - dziecko • Realizacja Programu „Karta Dużej Rodziny” • Współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych w rodzinnej lub instytucjonalnej w formie pieczy zastępczej (we współpracy z powiatem) • Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających • Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba zatrudnionych asystentów rodziny • liczba rodzin korzystających z usługi asystenta rodziny • liczba udzielonych konsultacji prawnych • liczba odbiorców konsultacji prawnych • liczba udzielonych konsultacji psychologicznych • liczba odbiorców konsultacji psychologicznych • liczba udzielonych usług psychoterapii indywidualnej • liczba odbiorców usług psychoterapii indywidualnej • liczba udzielonych konsultacji pedagogicznych • liczba odbiorców konsultacji pedagogicznych • liczba odbiorców zajęć w świetlicach socjoterapeutycznych (wraz z filiami) • liczba wydarzeń wzmacniających relację rodzic - dziecko • liczba wniosków o wydanie „Karty Dużej Rodziny” • liczba wydanych „Kart Dużej Rodziny” • liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej 	<p>ŚOPS, UG Brwinów, inne lokalne instytucje i organizacje (np. PIK, GKRPA, ZI)</p>

<p>wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy</p>	<p>lub instytucjonalnej formie pieczy zastępczej</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwota przeznaczona przez gminę na współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych w rodzinnej lub instytucjonalnej w formie pieczy zastępczej • liczba rodzin korzystających ze wsparcia rodziny wspierającej • wdrożenie działań na rzecz identyfikacji oraz monitorowania rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych na jak najwcześniejszym etapie 	
---	--	--

Tabela 14. Cel operacyjny nr 3 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 3: UPOWSZECHNIANIE WIEDZY I PROFILAKTYKA W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie mieszkańców na temat dostępnej oferty w obszarze wspierania rodzin (m.in. poprzez stronę internetową ŚOPS oraz media społecznościowe) • Prowadzenie działań na rzecz podnoszenia kompetencji rodzicielskich (warsztatów, grup wsparcia) • Prowadzenie kampanii społecznych w obszarze wsparcia rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba unikatowych wejść na stronę internetową ŚOPS • liczba polubień profilu ŚOPS na portalu społecznościowym Facebook • liczba uczestników grup wsparcia dla rodziców • liczba uczestników warsztatów dla rodziców • liczba publikacji w mediach lokalnych, związanych z problematyką wsparcia rodziny 	<p>ŚOPS, UG Brwinów, inne lokalne instytucje i organizacje, media lokalne</p>

Tabela 15. Cel operacyjny nr 4 wraz z działaniami i wskaźnikami ich realizacji

CEL OPERACYJNY 4: WZMOCNIENIE LOKALNEGO SYSTEMU WSPARCIA RODZINY		
Działania	Wskaźniki realizacji celów	Źródła weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie działań na rzecz wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze wsparcia rodziny na szczeblu powiatowym i gminnym • Udział w konkursach i programach 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba działań na rzecz wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze wsparcia rodziny • liczba złożonych wniosków 	

<p>w obszarze wsparcia rodziny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie lokalnym profesjonalistom, świadczącym usługi w ramach systemu wsparcia rodziny (w tym asystentom rodziny), dostępu do wysokiej jakości superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego • Zwiększenie dostępu do profesjonalnych szkoleń i innych możliwości poszerzania wiedzy i kompetencji zawodowych w obszarze wsparcia rodziny (np. udziału w konferencjach naukowych) • Podejmowanie działań na rzecz poprawy warunków w funkcjonującej placówce wsparcia dziennego i jej filiach oraz dostosowania jej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami • Podejmowanie działań na rzecz poprawy warunków zatrudnienia pracowników realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny • Monitoring realizacji „Programu”, prowadzenie badań społecznych i ewaluacji w obszarze wsparcia rodziny 	<p>o dofinansowanie</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwota przyznanych środków zewnętrznych • liczba działań z obszaru superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego • liczba uczestników działań z obszaru superwizji, coachingu i wsparcia psychologicznego • liczba działań z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu • liczba uczestników działań z obszaru zapobiegania wypaleniu zawodowemu • liczba szkoleń i innych działań edukacyjnych w obszarze wsparcia rodziny • liczba uczestników szkoleń i innych działań edukacyjnych w obszarze wsparcia rodziny • liczba działań na rzecz poprawy warunków w funkcjonującej placówce wsparcia dziennego • liczba działań na rzecz poprawy warunków zatrudnienia pracowników realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny • liczba rocznych sprawozdań z realizacji „Programu” • liczba badań społecznych w obszarze wsparcia rodziny • liczba ewaluacji działań prowadzonych w obszarze wsparcia rodziny 	<p>ŚOPS,</p> <p>UG Brwinów,</p> <p>inne lokalne instytucje i organizacje</p>
---	---	---

4. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja „Programu”

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji dokumentu jest opracowanie skutecznego systemu monitorowania i oceny dokumentu. Skuteczna i efektywna realizacja wszelkich polityk

publicznych wymaga współpracy międzyinstytucjonalnej oraz koordynacji podejmowanych działań przy udziale mieszkańców.

Wdrażanie

Wiodącą rolę w procesie wdrażania dokumentu odgrywać będzie Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie. Oprócz aktywnej realizacji zaplanowanych działań, ŚOPS będzie prowadzić analizę stanu realizacji działań (m.in. poprzez wskaźniki), obserwację uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających lub mogących wpłynąć na wykonywanie poszczególnych zadań, wreszcie – aktywnie poszukiwać zewnętrznych źródeł finansowania.

Finansowanie „Programu”

Działania zaplanowane w ramach „Programu” zostaną sfinansowane głównie z budżetu gminy, a także ze środków samorządu powiatowego, z dotacji budżetu państwa na realizację zadań własnych gminy, z dotacji budżetu państwa na realizację zadań zleconych gminie, z rządowych programów wsparcia rodziny, jak również z funduszu profilaktyki (tzw. „korkowego”). Wydatki gminy związane z realizacją ww. zadań nie mogą przekroczyć kwot określonych w uchwalanej corocznie Uchwale Budżetowej Gminy Brwinów (Uchwała Nr XXX.325.2020 z dnia 21 grudnia 2020 r. Rady Miejskiej w Brwinowie) oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Brwinów (Uchwała Nr XXX.324.2020 z dnia 21 grudnia 2020 r. Rady Miejskiej w Brwinowie). Działania określone w niniejszym dokumencie mogą być realizowane przez różne instytucje i organizacje, współpracujące z ŚOPS i gminą Brwinów, dysponujące własnymi środkami budżetowymi, ujętymi w poszczególnych planach finansowych. Środki na realizację ww. zadań mogą być również pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu Unii Europejskiej.

Monitoring

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji „Programu”, pozwalając na identyfikację ewentualnych trudności i wprowadzanie stosownych korekt. Opracowanie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych, dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu założonych celów. Pozwoli również na obserwację

rezultatów prowadzonych działań, a – w razie potrzeby – wprowadzenie niezbędnych aktualizacji oraz korekt. Zakres monitoringu „Programu” wyznacza struktura zaplanowanych celów i działań. Dla skutecznego prowadzenia monitoringu konieczne jest systematyczne gromadzenie i analiza danych, obejmujących określone w dokumencie wskaźniki. Stworzenie kompleksowego zbioru (bazy) danych zapewni przepływ informacji między wszystkimi osobami i podmiotami, zaangażowanymi we wdrażanie „Programu”.

Podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych na potrzeby monitoringu „Programu” będzie – jako właściwa jednostka organizacyjna pomocy społecznej - Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie. Wspomniane dane na temat stopnia realizacji wskaźników będą zbierane w cyklach rocznych, w formie okresowych sprawozdań. Zakłada się, że w kolejnych sprawozdaniach prezentowane będą dane skumulowane, licząc od początku realizacji „Programu”.

Ewaluacja

Celem ewaluacji jest dostarczenie nie tylko bieżących informacji na temat stanu realizacji „Programu”, lecz przede wszystkim ocena rzeczywistych efektów podejmowanych działań. Badania ewaluacyjne prowadzone będą po jego zakończeniu (ewaluacja ex-post). Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych korekt w obszarze wsparcia rodziny. Zaplanowano partycypacyjny model ewaluacji, polegający na włączeniu przedstawicieli różnych środowisk, grup społecznych i sektorów: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, lokalnych liderów, reprezentantów grup nieformalnych, czy wreszcie niezaangażowanych społecznie mieszkańców gminy Brwinów.

Ewaluacja będzie wykonywana z wykorzystaniem różnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Przedsięwzięcia te realizowane będą w sposób etapowy. Do przeprowadzenia ewaluacji niezbędne są takie informacje, jak np.: dane statystyczne (w tym zbieranie w formie rocznych sprawozdań) oraz informacje z badań społecznych.